

12 באוקטובר 2015

לכבוד
ניצב בנצי סאו
מ"מ מפכ"ל המשטרה
בפקס': 02-5428118

שלום רב,

הנדון: עיכובים וחסימות לא חוקיים של אוטובוסים בדרכם להפגנות

אנו פונות אליך בעקבות שורת מקרים חמורה שאירעה במהלך הימים האחרונים, במסגרתה עיכבה המשטרה מפגינים בדרכם לאירועי מחאה, ובחלק מהמקרים אף דרשה שישבו על עקבותיהם, באחד מהם תוך איום על הנהג. בין אם הגיעו המפגינים ליעדם ובין אם לאו – עיכוב וחסימה של אוטובוסים המסיעים מפגינים לאירועי מחאה מתבצעים בחוסר סמכות, פוגעים באורח קשה בחופש המחאה ובחופש התנועה של המפגינים, ומשרים אפקט מצנן על אחרים לבל יממשו את זכותם להפגין. על כן נבקשך שתורה לאלתר למפקדי המחוזות במשטרה שלא לעכב או לחסום הסעות מפגינים, וכן לבדוק כל אחד מהמקרים המצוינים במכתבנו.

א. עיכוב ועצירת אוטובוסים בדרכם להפגנה בנצרת ביום חמישי, 8 באוקטובר 2015

1. בתאריך זה, בסביבות השעה 16:00, יצאה לנצרת הסעת מפגינים מאזור שפרעם וסביבותיה. מעדויות מפגינים שהיו באוטובוס עולה כי כאשר הם הגיעו לצומת המוביל נעצר האוטובוס על ידי ניידות משטרה. אחד השוטרים עלה לאוטובוס, שאל מהו יעד הנסיעה וביקש לדעת מי אחראי על ארגונה. השוטר הודיע לנוסעים כי נאסר על האוטובוס להגיע לנצרת, והורה להם לשוב על עקבותיהם ללא שניתן להם כל הסבר לכך. הוא לקח את רישיון הנהיגה של הנהג, וירד מהאוטובוס. שתי ניידות משטרה ליוו את המפגינים בדרכם חזרה עד לכפר ביר אלמכסור, שם עצרו שוב את האוטובוס, החזירו לנהג את רישיון הנהיגה והאוטובוס המשיך בנסיעה חזרה לטמרה.
2. באותו יום, בסביבות השעה 17:00, יצא מערעה אוטובוס נוסף להפגנה בנצרת. בכביש הסרגל אותנו שוטרים לנהג לעצור, אחד מהם עלה על האוטובוס, שאל על יעד הנסיעה, וכששמע שהפעילים בדרכם לנצרת צילם את רישיון הנהיגה ותעודת הזהות של הנהג, והורה לו להסתובב ולחזור לערעה. השוטר הודיע לנהג כי אם לא ייענה לדרישה יישא בתוצאות. כעבור מספר דקות שבו הפעילים על עקבותיהם.

3. למיטב ידיעתנו הוטרדו מפגינים נוספים שנסעו באוטובוסים בדרכם להפגנה, ואחרים בחרו לחזור על עקבותיהם בעקבות הידיעות על פעולת המשטרה שתוארה לעיל.

ב. עיכוב ועצירת אוטובוסים בדרכם להפגנה בנצרת ביום שבת, 10 באוקטובר 2015

4. שלשום שוב התקיימה בנצרת הפגנת מחאה, שאף אליה הגיעו מפגינים מרחבי הארץ, ושוב פעלה המשטרה בחוסר סמכות כשעיכבה את האוטובוסים ואף ניסתה למנוע מהפעילים להגיע להפגנה ולממש את זכותם לביטוי ולמחאה.
5. בצהרי שבת, ב-13:30, יצא לנצרת אוטובוס עם מפגינים ערבים ויהודים מיפו. זמן קצר לאחר שהפליג לדרכו ועוד בטרם עזב את העיר, עצרו אותו שוטרים על שדרות ירושלים, ושלושה מהם עלו עליו. נהג האוטובוס התבקש להציג תעודת זהות, ומפגינים נשאלו שאלות שונות ובהן מטרת הנסיעה ומספר פעילי המחאה שבהסעה. כעבור כמה דקות שוחרר האוטובוס והמשיך בדרכו.
6. כשהתקרבו המפגינים ליעדם, קילומטרים ספורים לפני הכניסה לנצרת, שוב עוכב האוטובוס, לאחר שניידות משטרה סימנו לנהג לעצור, ושוב עלו עליו שוטרים. המפגינים נשאלו בשנית למטרת נסיעתם, הנוסעים נמנו, ושוב נלקחה מהנהג תעודת הזהות שלו. זמן קצר לאחר מכן הושבו לנהג מסמכיו והותר לפעילים להמשיך בנסיעה.
7. ב-14:00 יצא לנצרת אוטובוס עם מפגינים מעראבה, אשר עבר בסכנין ואסף פעילים נוספים. מעט אחרי צומת המוביל סימנו שוטרים לנהג לעצור. אחד הפעילים ירד אליהם, והשוטרים דרשו כי הנהג יתלווה אליו. הם לקחו את מסמכי הזיהוי של הנהג, רשמו את פרטיו ואת מספר הטלפון שלו, ושאלו שאלות על מטרת הנסיעה ומספר המפגינים באוטובוס. ושוב, רק לאחר עיכוב האוטובוס והטרדת הנוסעים והנהג, הותר למפגינים להמשיך בדרכם.
8. ב-14:00 יצא להפגנה אוטובוס נוסף, מחיפה. סמוך לשמשית עצרו שוטרים את האוטובוס, ושניים מתוכם עלו עליו. הנהג התבקש לרדת ולהציג מסמכי זיהוי, פרטיו נרשמו, והוא נשאל למטרת הנסיעה. הפעם נאמר לנהג כי עליו לשוב על עקבותיו ונאסר עליו להגיע לנצרת. בשלב זה ירדו פעילים מהאוטובוס, הסבירו לשוטרים שמדובר בהפגנה שהוצא לה רישיון והבהירו שאין בסמכותם למנוע מהם מלהגיע לנצרת. אחרי בירור עם הממונים עליהם, שאלו השוטרים כמה נוסעים יש באוטובוס והותר למפגינים להגיע לנצרת.
9. חסימת דרכם של מאות מפגינים מלהגיע להפגנה, כמו גם עיכוב אוטובוסים והטרדת הנהג והנוסעים כמתואר לעיל, נעשים בחוסר סמכות, אינם חוקיים ופוגעים באופן לא מידתי בחופש התנועה ובחופש המחאה. שוטר מוסמך לעכב אדם אשר קיים לגביו חשד כי הוא עומד לבצע עבירה המסכנת את שלום הציבור, ובנסיבות המתאימות הוא אף רשאי לדרוש ממנו להילוות אליו לתחנת המשטרה להגביל את תנועתו. החוק אינו מקנה למשטרה כל סמכות להטיל מגבלות גורפות על חופש התנועה של קבוצות שלמות ולא מזוהות של אנשים, למנוע מהם להגיע להפגנות או לעכבם בדרכם אליהן.

10. במהלך השנים האחרונות היינו עדות למספר מקרים, בהם פעלה משטרת ישראל לעצור אוטובוסים של מפגינים אשר היו בדרכם להפגנות במקומות שונים בארץ.¹ לאחר דין ודברים עם המשטרה, פנינו בשנת 2011 אל היועץ המשפטי לממשלה והתרענו בדבר היעדר סמכות חוקית לעצור מפגינים בדרכם לאירועי מחאה. בתגובה שקיבלנו ממשד המשפטים, והגם שחלק על עמדתנו בסוגיית הסמכות, פורטו הנחיות שנקבעו על מנת להבטיח כי פרקטיקה זו תופעל במשורה ובמקרים חריגים בלבד:

"נוכח חריגות הסמכות ורגישותה, ברי כי אופן הפעלת הסמכות היא שאלה המצריכה בחינה עובדתית בכל מקרה לגופו, ומחייבת זהירות רבה. חשש ממשי לפגיעה הנוכרת צריך להישען על תשתית עובדתית מבוססת, לרבות מידע מודיעיני עדכני שבידי המשטרה. אין די בחשש בעלמא לסכנה כלשהי לשלום הציבור, לסדר הציבורי, או לביצוע עברה. בהתאם לכך הונחתה המשטרה לעשות שימוש בסמכות האמורה רק באישור דרג פיקודי בכיר ורק לאחר היוועצות עם היועץ המשפטי למשטרה".

העתק מכתבנו מיום 9.11.2011, מענה משרד המשפטים מיום 11.6.2012 ותגובתנו מיום 12.11.2012 מצ"ב.

11. התנהלות המשטרה בימים האחרונים מלמדת על כך שהיא שבה ונוקטת בפרקטיקה החריגה והפוגענית בתדירות מדאיגה, ומתעורר חשש עז כי היא סותרת אפילו את הנחיית היועץ המשפטי לממשלה לפיה תופעל באורח חריג ובכפוף לתנאים מתנאים שונים כאמור לעיל.

12. אין חולק כי על המשטרה לפעול למניעת הפרות סדר, אולם עליה לעשות זאת תוך שמירה על זכויות אדם, ומבלי לחרוג מסמכויותיה החוקיות. דווקא בימים סוערים אלה יש לנהוג משנה זהירות באמצעים המבקשים להגביל את הזכות החוקתית לביטוי ומחאה, ולהימנע מנקיטה בצעדים המייצרים אפקט מצנן על מימושה.

לאור האמור לעיל אנו חוזרות ומבקשות כי תפעל להפסקה מיידי של הפרקטיקה הבלתי חוקית של חסימה ועיכוב אוטובוסים של מפגינים אשר עושים את דרכם להפגנות, ותורה לפקודיך לחדול מכך. כן נבקשך לבחון את המקרים שפורטו במכתבנו בהתאם להנחיות שקבע היועץ המשפטי לממשלה, לרבות הנסיבות בגינן עוכבו ונחסמו אוטובוסים בדרכם להפגנה, המידע המודיעיני שעמד בבסיס פעולת המשטרה, האם קיבלו השוטרים אישור דרג פיקודי בכיר לחסימת המפגינים, מי הגורם המאשר וכן האם נערכה היוועצות עם היועץ המשפטי למשטרה בטרם הפגיעה בזכות החוקתית למחאה. נודה לתשובתך הדחופה על מנת לשקול את המשך צעדינו.

בכבוד רב ובברכה,

טל חסין, עו"ד שרונה אליהו חי, עו"ד

העתקים:

מר יהודה ויינשטיין, היועץ המשפטי לממשלה
תנ"צ שאול גורדון, היועץ המשפטי, משטרת ישראל

¹ ראה למשל, התכתבות משנת 2005 בעקבות חסימת מפגינים נגד ההתנתקות <http://www.acri.org.il/he/1133>, והתכתבות משנת 2010 בעקבות חסימת אזרחים מוסלמים להגיע לירושלים <http://www.acri.org.il/he/2438>.